Interview met de filmmaker

Emma Lesuis over Bagasi – wat we meedragen

Wat is jouw motivatie als maker?

Mijn motivatie als maker wordt gestuwd door mijn eigen nieuwsgierigheid. Ik stel mezelf vragen en probeer daar antwoorden op te vinden. In mijn verhalen wil ik anderen meenemen in die zoektocht: hen als het ware in mijn hoofd laten kruipen en samen onderzoeken wat mij bezighoudt.

Door die zoektocht verrijk ik mijn eigen inzicht, en door die te delen hoop ik ook iets bij een ander in beweging te brengen. Als ik terugkijk, zie ik dat ik veel verhalen heb gemaakt over kolonisatie, zwart bewustzijn en de impact van de koloniale geschiedenis. Juist op die onderwerpen wil ik me richten, omdat er – zeker in het verleden – weinig aandacht voor is geweest.

Er zijn nog veel blinde vlekken, veel onwetendheid en ook veel racisme en discriminatie in onze samenleving. Met mijn verhalen hoop ik bij te dragen aan meer bewustzijn. Door zulke vragen te stellen als: Hoe zijn we zo'n gemêleerde samenleving geworden? Welke pijnpunten leven er binnen de Surinaamse gemeenschap en waar komen die vandaan? Dat zijn vragen die mij bezighouden.

Waarom vind je documentaire een interessant genre?

Ik ben ooit begonnen met filmen om vast te leggen wat ik zag en hoorde. Soms denk je: als ik dit alleen vertel of opschrijf, gelooft niemand me. Maar als je het met een camera laat zien, kunnen mensen zelf zien dat het werkelijk zo is.

Documentaire kan verdiepen en nieuwe inzichten bieden, maar is ook een heel creatieve vorm. Uiteindelijk laat die niet dé werkelijkheid zien, maar de werkelijkheid zoals de maker die vormgeeft. Daarin zit een grote verantwoordelijkheid, maar ook een grote creatieve uitdaging.
Voor mij is het filmen zelf vooral registreren. Het echte maakproces begint pas in de montage. Dan ga ik met alle spinsels in mijn hoofd aan de slag, met alle gedachten en associaties die ik over het onderwerp heb, en probeer ik daar een verhaal van te maken dat voor de kijker te volgen is. Aan mijn documentaires kun je misschien ook wel zien dat ik niet de meest gestructureerde persoon ben.

Maakte je eerder werk dat zo persoonlijk is?

Mijn werk is meestal persoonlijk. Vaak vertrek ik vanuit een persoonlijke vraag of gebeurtenis. Ik probeer dan iets kleins en persoonlijks in een groter verband te plaatsen. Zo kan een individueel verhaal ook een groter maatschappelijk thema aankaarten.

Mijn manier van werken heeft vaak iets dagboekachtigs: wat ik meemaak, verwerk ik in het verhaal. Ik pretendeer niet de waarheid in pacht te hebben; ik stel vooral vragen.
Waarom was dit het juiste moment voor deze film?

Het heeft lang geduurd voordat deze documentaire er kwam. Ik wist al jaren van het archief en had het ook al lange tijd in mijn bezit. Maar doordat ik deze documentaire misschien iets té persoonlijk vond, omdat het niet alleen mijn familie betreft, maar ook mijn schoonfamilie, heeft de documentaire lang op zich laten wachten.

Mijn schoonvader had er geen moeite mee dat ik met het archief aan de slag zou gaan. Ik vond het vooral zelf lastig, omdat ik wist hoe gevoelig dit archief binnen de Surinaamse gemeenschap zou kunnen liggen. Ik ben iemand die het liefst iedereen tevreden houdt, maar bij dit portret wist ik: dat gaat moeilijk worden.

Maar na Black Lives Matter en de geboorte van mijn kinderen voelde ik nog sterker de urgentie om de film te maken. Ik dacht: ik ga dat ongemak gewoon aan. Ook dit verhaal moet verteld worden en kan hopelijk iets toevoegen aan ons collectieve bewustzijn over de koloniale geschiedenis.

Wat was de grootste uitdaging tijdens het maakproces?
De grootste uitdaging was dat ik te maken had met veel verschillende stemmen en meningen om me heen. Mijn man wilde zijn vader graag beschermen, terwijl ik mijn schoonvader ook niet voor de borst wilde stoten. Tegelijkertijd wilde ik niet te mild zijn voor mijn activistische vrienden. Ik wilde graag mijn eigen vader beschermen, maar ook realistisch blijven. Kortom: het hele maakproces was uitdagend en zorgde voor veel kopzorgen, juist omdat het zo persoonlijk was. Na een montagedag kon mijn man zich er nog weleens mee bemoeien en dat kon wel eens nadelig zijn voor de sfeer thuis.

Wat zou je achteraf gezien anders hebben gedaan?
Ik had graag meer zelf gefilmd, zodat ik nog meer spontane momenten had kunnen vastleggen. De beelden die ik zelf heb gefilmd, raken mij het meest en ik denk dat de kijker dat ook voelt.

Daarnaast had ik graag meer tijd met mijn schoonvader in Suriname gehad. Dan had ik hem nog meer van het ‘echte’ Suriname kunnen laten zien en ervaren.
Het was ook de eerste keer dat ik zo lang met een editor samenwerkte. Dat was een heel mooie ervaring: samen diep de montage in duiken. Maar omdat ik daar nog weinig ervaring mee had, zou het hebben geholpen als ik vooraf al een ruwere voormontage had gemaakt. Dan had de editor eerder kunnen begrijpen waar ik naartoe wilde. Ik vond het soms lastig om dat goed uit te leggen.

Eigenlijk zou ik veel anders hebben gedaan, maar documentaire loopt zoals het loopt. Niet alles valt te regisseren en dat is maar goed ook.

Wat heeft het maken van deze film jou of de mensen om je heen geleerd?
Voor mij was het gesprek met mijn ouders onverwacht en een echte eyeopener. We praten heel weinig over ‘kleur’. Het standpunt van mijn vader kende ik al: hij vindt zulke gesprekken vaak vermoeiend. Daar hebben we ook vaak discussies over.

Maar het was voor het eerst dat mijn moeder zo open was en ook tegen mijn vader inging. Dat verraste me volledig. Haar standpunt en kwetsbaarheid waren voor mij nieuw. Het liet me zien hoe patronen jarenlang kunnen doorwerken wanneer niemand daartegenin gaat.

Ik denk dat de film ook mensen om mij heen nieuwe inzichten heeft gegeven, bijvoorbeeld mijn schoonvader. Hij is zich meer gaan verdiepen in het koloniale verleden, waardoor zijn blik in ieder geval is verruimd. Ik hoop dat ik zowel Nederlanders als Surinamers iets kan meegeven door hen mee te nemen in een toch wel vrijwel onbekend deel van de Surinaamse koloniale geschiedenis.

Wat hoop je dat leerlingen en studenten van de film kunnen leren?
Ik hoop dat de film nieuwsgierigheid aanwakkert: dat leerlingen en studenten in hun eigen familiegeschiedenis duiken en vragen stellen aan hun ouders of grootouders. Daarnaast hoop ik dat ze meer kennis opdoen over dit deel van de koloniale geschiedenis en zich bewuster worden van de impact die dat verleden vandaag de dag nog heeft – zowel in Nederland als in Suriname.